

CONSTITUCIONS SINODALS VIGATANES

El contacte dels bisbes amb la clerecia i amb el personal amb el qual les esglésies de la diòcesi estaven encomanades tingué una expressió de retrobament de conjunt en els sínodes que anyalment els aplegaven en una diada immediata al temps pasqual. L'obligació d'assistir-hi era imposada des del moment que s'establia una parròquia amb la consagració de l'església i era sovint sancionada amb penes pecuniàries als qui no hi compareixien.

En els sínodes es formulaven les normes pastorals que partien de la regulació de les accions litúrgiques referents a la missa i a l'administració dels sacraments, i sobre la manera de conservar amb dignitat les vestidures i els vasos sagrats; es regulava la disciplina sobre els costums i manera de comportar-se dels eclesiàstics i també dels fidels que aquells tenien encomanats per tal de tallar els abusos i les subversions a la moralitat; es legislava sobre excomunionis i interdictes i es precisava, per als rectors de les parròquies, la normativa dels testaments i sobre les obligacions que en derivaven. Encara s'ocuparen dels beneficis i de les causes pies i també dels aspectes administratius que cada època reclamava.

Fou obligatori a totes les parròquies de tenir el text de les constitucions aprovades; però, per tal com d'any en any eren copiades en pergamins i fulls solts, i com que les constitucions successives reprenien o modificaven les anteriors, foren causes que no hi hagués cura en conservar-les i que el temps les dispersés i les fes fonedisses, fins i tot en el mateix centre episcopal. És una raresa topar amb constitucions sinodals dels primers segles de l'edat mitjana fins a la meitat del segle XIII. L'al·lusió més primitiva es reporta a un sínode celebrat pel bisbe Borrell l'any 1015. Són més conegudes algunes constitucions del bisbe Oliba aprovades en els sínodes dels anys 1030 i 1033 que estableixen la regulació de la Pau i Treva, promulgades pel gran bisbe promotor d'una de les institucions que tot seguit arrelaren en el món feudal com a base de convivència humana.

Cal arribar al bisbe Bernat de Mur, successor de Sant Bernat Calvó per a tenir coneixement sobre els sínodes que celebrà els anys 1251 i 1252 segons les constitucions que hi foren aprovades i reincorporades en els reculls de temps posteriors. Igualment queden altres referències a altres constitucions conservades en els mateixos reculls promulgades en els sínodes celebrats el 1270 i el 1296 pel bisbe Ramon d'Anglesola.

Els reculls conservats parteixen del sínode celebrat el 1299 pel bisbe Berenguer de Bellví. D'aleshores algunes compilacions reunides en volums o quaderns que enclouen referències o textos d'una sèrie de

constitucions aprovades en sínodes del segle XIV fins al de 1433, juntament amb altres compilacions de constitucions promulgades en els concilis provincials de Tarragona, decrets papals i de llegats pontificis.

Els manuscrits conservats

Després de l'incendi de l'Arxiu Episcopal el 21 de juliol de 1936, en el qual es perderen els documents referents als sínodes, actualment són coneguts tres manuscrits de compilacions de constitucions sinodals procedents de l'Arxiu Capitular i dos més que s'hi conserven, l'un procedent del monestir de l'Estany i l'altre de la parròquia d'Orís. És possible que algun dels tres primers pugui identificar-se amb el manuscrit en paper, cobert amb posts engrutades revestides de pell verda i amb tanques de cuir, que contenia les Constitucions provincials i sinodals, guardat durant el segle XIV a la capella del Sant Esperit de la catedral, distint d'un altre exemplar de forma menor amb cobertes de cartró revestides d'aluda que també pertanyia a la catedral, dels quals foren tretes còpies notariales que foren incorporades en els volums esmentats. Aquests són els següents:

A. — El primer dels conservats a l'Arxiu Capitular és el descrit amb el número 147 en el Catàleg publicat per Mn. Gudiol. Consta de 135 folis en paper i relligadura en pergamí. Conté les constitucions del sínode de 1299 del bisbe Berenguer de Bellví (f. 1-14); les del sínode de 1318 del bisbe Berenguer sa Guàrdia (f. 14-15); les de 1340 del bisbe Galceran sa Costa (f. 15-18) les de 1348 del bisbe Hug de Fonollet (f. 18-21); les de 1358 del bisbe Ramon de Bellera (f. 21-25); ultra diverses constitucions sinodals de Tarragona (f. 26-65v). Conté a continuació el tractat de Pau i Treva del jurista vigatà Jaume Callís (f. 73-91) i còpies notariales de diverses constitucions dels sínodes esmentats preses el 1570 d'un volum de l'arxiu d'Igualada (f. 113-119) i també a la mateixa data d'un volum de 1570 algunes constitucions tretes d'una altra còpia notarial de 1453 (f. 122-128) i còpia notarial de 1583 d'algunes altres constitucions copiades del principi d'aquest mateix volum (f. 120-123).

B. — El segon manuscrit de l'Arxiu Capitular, número 148 del Catàleg, consta de 77 folis en paper i cobertes de pergamí. Està principalment dedicat a una compilació de Constitucions provincials de Tarragona (f. 1-56v) i només porta constitucions vigatanes del sínode de 1340 del bisbe Galceran sa Costa (f. 56-65v) i del sínode de 1358 del bisbe Ramon de Bellera (f. 65v-72), seguides d'unes decretals sobre testaments i interdictes (f. 72-76v) i de les constitucions promulgades pels vicaris generals de Vic, absent el bisbe Llop de Luna, en el sínode de 1351 (f. 77).

C. — El tercer manuscrit de l'Arxiu Capitular, número 258 del Catàleg i afegit posteriorment a la publicació de Mn. Gudiol, també és un volum en paper, modernament relligat, que consta de 126 folis. Només porta constitucions dels sínodes de 1340 del bisbe Galceran sa Costa (f. 1-12v), de 1348 del bisbe Hug de Fonollet (f. 13-15) i de 1358 del bisbe Ramon de Bellera (f. 17). La resta conté documents papals i de llegats pontificis (f. 20-32v) puig que el volum està dedicat més aviat a consti-

tucions provincials de Tarragona (f. 33-68), a més d'un tractat o resum de constitucions (f. 71-104) i d'un altre tractat sobre interdictes de Joan Caldeu, escrit a dues columnes, que queda truncat.

D. — El quart manuscrit que procedeix del monestir de l'Estany, número 221 del Catàleg, és també escrit en paper i consta de 63 folis. Conté les constitucions dels sínodes de 1340 del bisbe Galceran sa Costa (f. 1-25v); de 1348 del bisbe Hug de Fonollet (f. 25v-30v); de 1358 del bisbe Ramon de Bellera (f. 30v-35); de 1417 del bisbe Alfons de Tous (f. 36v-40) i de 1433 del bisbe Jordi d'Ornós (f. 41-63v).

E. — El darrer i cinquè manuscrit, procedent de la parròquia d'Orís, senyalat en el Catàleg amb el número 220, també és compost en paper i consta de 66 folis. Comença amb un confessional seguit d'unes addicions (f. 1-18). Segueixen les constitucions del sínode del bisbe Berenguer de Bellví de 1299 (f. 18v-34). Es continua amb els articles de la fe, bones obres i pecats capitals (f. 34-40v). Recull a continuació les constitucions del sínode de 1340 del bisbe Galceran sa Costa (f. 41-60v) i el fragment darrer de les constitucions del sínode de 1358 del bisbe Ramon de Bellera (f. 62-66v).

Els sínodes celebrats

Segons resulta de les anteriors compilacions manuscrites els sínodes celebrats es refereixen a les següents dates i bisbes.

- 1250, 23 febrer. Bernat de Mur. Constitucions en reculls posteriors.
- 1251, 28 juliol. Bernat de Mur. Constitucions en reculls posteriors.
- 1252, 23 febrer. Bernat de Mur. Constitucions en reculls posteriors.
- 1270, 7 març. Ramon d'Anglesola. Constitucions en reculls posteriors.
- 1296, 18 maig. Ramon d'Anglesola. Constitucions en reculls posteriors.
- 1299, 13 març. Berenguer de Bellví. ms. A, E.
- 1314, 22 maig. Berenguer sa Guàrdia. Disperses en els reculls.
- 1318, 26 octubre. Berenguer sa Guàrdia. ms. A.
- 1340, 2 maig. Galceran sa Costa. ms. A, B, C, D, E.
- 1348, 2 maig. Hug de Fonollet. ms. A, C, D.
- 1351, 28 abril. Llop de Luna. ms. B.
- 1358, 15 maig. Ramon de Bellera. ms. A, B, C, D, E.
- 1362, 27 abril. Ramon de Bellera. ms. A.
- 1417, 21 abril. Alfons de Tous. ms. A, D.
- 1433, 22 abril. Jordi d'Ornós. ms. A, D.

Els sínodes de data posterior

Després d'aquests reculls s'interposa un lapse de més de 130 anys sense notícies sobre els sínodes celebrats. Es descobreix l'existència de compilacions que, si pogueren ésser efectuades, haurien estat anul·lades

amb la promulgació de constitucions en sínodes posteriors divulgades ja per la impremta. Tampoc no foren sempre conservades les actes sinodals a l'Arxiu Episcopal, perdudes per incúria o malgastades pel temps. Amb tot existí una compilació consultada per Lluís B. Nadal en un volum de registre de sínodes desaparegut amb l'incendi de l'arxiu de 1936. D'ell n'extreu les notícies consignades en el seu tercer volum de l'Episcopologi i en resumeix o en dóna els textos de les constitucions. Permet així de refer la llista de les celebracions sinodals que es dóna a continuació:

- 1566, 1567, 1568. Tres sínodes del temps del bisbe Benet de Tocco les constitucions dels quals eren contingudes en un volum relligat en pergamí.
- 1581, 1 febrer. Sínode del bisbe Pere d'Aragó que contenia 61 constitucions en un volum relligat amb pergamí, de 30 folis, de les que Nadal copia les intitulacions (Episcopologi III, p. 52), esmentat per Villanueva (Viatge Lit. VII, p. 51).
- 1591, 8 maig. Sínode del bisbe Pere Jayme en el qual es promulgaren 34 constitucions que foren impreses a Tarragona en un volum que es guardava a l'Arxiu Episcopal, del que Nadal publicà només els títols que hi eren en llatí. (Episcopologi III, p. 99).
- 1593, 7 novembre. Sínode del bisbe Pere Jayme que promulgà 26 decrets sobre procediments i salaris de cúria (Episcopologi III, p. 113).
- 1598, 24 novembre. Sínode del bisbe Francesc Robuster, en el qual sembla que no es donaren constitucions.
- 1602, 18 juny. Sínode del bisbe Francesc Robuster, celebrat a Manresa, en el qual es promulgaren poques constitucions que publicà Nadal extretes del Llibre de Sínodes de l'Arxiu Episcopal. (Episcopologi III, p. 208).
- 1609, 29 abril. Sínode del bisbe Onofre Reart en el qual s'aprovaren 15 constitucions resumides per Nadal del Llibre de Sínodes de l'Arxiu Episcopal. (Episcopologi III, p. 278).
- 1610, 21 abril. Sínode del bisbe Onofre Reart que aprovà 5 constitucions resumides per Nadal del Llibre de Sínodes de l'Arxiu Episcopal. (Episcopologi III, p. 281).
- 1618, 25 abril. Sínode del bisbe Fra Andreu de Sant Jeroni, del qual sortiren promulgades 14 constitucions que s'acordà imprimir per la validesa. No se'n coneix, però, cap exemplar i Nadal les resumeix del Llibre de Sínodes de l'Arxiu Episcopal. (Episcopologi III, p. 313).
- 1627, 1 setembre. Sínode del bisbe Pere de Magarola. Volum imprès l'any següent a Barcelona per l'impressor Margarit, que constà de 121 folis, i del qual Nadal copia els títols (Episcopologi III, p. 364).
- 1630, 10 abril. Sínode del bisbe Pere de Magarola que promulgà una sola constitució. (Episcopologi III, p. 401).
- 1636, 15 abril. Sínode del bisbe Gaspar Gil en el qual no es dictaren constitucions. (Episcopologi III, p. 457).

1668. Sínode del bisbe Jaume de Copons. Quadern imprès a Barcelona per Antoni Lacavalleria.
- 1685, 4 juny. Sínode del bisbe Antoni Pasqual imprès en un quadern de 32 pàgines a Barcelona per Rafael Figueró.
- 1700, 25 maig. Sínode del bisbe Antoni Pasqual. Se'n concix l'existència pel text del sermó pronunciat pel vicari general Ivo Cassanyes estampat a Barcelona per Rafael Figueró.
- 1721, 26 juny. Sínode del bisbe Ramon de Marimon, imprès en un fulletó de 16 pàgines a Barcelona per Jaume Surià.
1748. Sínode del bisbe Manuel Muñoz i Guil, imprès a Vic per Pere Morera en un volum de 248 pàgines.
1752. 9 desembre. Sínode del bisbe Fra Bartomeu Sarmentero, imprès a Vic en un quadern de 16 pàgines per Pere Morera.

Després d'aquesta data no consta que se celebrés cap altre sínode diocesà fins al que convocà el bisbe P. Joan Perelló i Pou pels dies 24 al 26 d'octubre de 1945, solemnement celebrat a la Catedral. Les constitucions promulgades foren publicades en un volum de 443 pàgines, imprès a Barcelona l'any següent per l'editorial Llibreria Religiosa.

E. Junyent